

Vízparti esték

Báth Mihály akkor járt a vízparti városkában utoljára, midőn egyedül maradt kisleányával. Szüntelenül bolyongott az időben, mert meggyőződéssel hitte, hogy egyszer csak szembe jő véle, akit elveszített. A fájdalom és a vágy egybevarázsolja atomjait, és újjászülötten elébe áll, mellére borul. Így gondolta Báth Mihály, és várta asszonyát a vízparton, erdők mélyén öreg fák oldalához dőlve, temető padján üldögélve. Borús délutánokon megfeszülve hallgatta a nád suttogását, talán útba igazítja a konok keresőt. Négyesztendős kisleányát vezette kézen fogva, hátha jelenléte visszavonzza az Elragadottat, akit a kínszenvedés és az áldozat angyalai vittek ismeretlen világba. Ám hiába járta a környék dombjait, nádasait és az erdőségeket. Egyedül maradt.

Már ezüstös lett Báth Mihály feje, mint a püspöké, midőn ismét e vidékre tért, a kora őszt a nagy víz mellett szerette eltölteni. Akit egykor annyit keresett a külső világban, azóta bévül megtalálta. Már tudta, hogy a halottak valószínűsége élnek, mint azok, akik még a föld porát-sarát tapossák. A halottak végre boldogok, és az eget kék borát isszák. Járt a egykori utakat, a régi fájdalmak szelíden dúdoltak benne, mint a békébe hajló elégiák. Nyugodt ember lett Báth Mihály, s megkezdte készülődését az örök életre. Ám szüntelenül visszahúzta a föld. Megmozdította gyökereit, és a holtakkal beszélgető, csillagokkal vitázó férfi édes fájdalommal, kopogató büntudattal süppedt vissza időnként az emberek társaságába.

A szőlők közepette lakott magános házikóban, mint igazi szegény emberhez illik. Szegény maradt becsületből és hűségéből árva nemzetéhez. Körötte suhantak a fölhuzalkodott alkuszok hivalkodó gépkocsijukon, ám ezek nyilván a pokol felé száguldoztak. Báth Mihály meg úgy élt, akár a paradicsomban, verőfényes magány honolt körötte, diófák árnyékolták, duzzadó szőlőfürtök vigasztalták, érlelődő almák mosolya fogadta reggelente. Estéit öreg petróleumlámpa világította bé, akár gyermekkorát, és az ősi bogár ciripje altatta el.

Egyetlen házat látogatott csak itten Báth Mihály, az országút mellett álldogáló Lippay portát. Öreg ház volt ez nagyon, valaha úgy építették, hogy a lelkek kinyújtózhassanak benne. Akadt itten helye minden méltó dolognak, még a hazajáró lelkeknek is. A visszalátogatók így telente körülvették a nagy cserépkályhát, nyaranta a tornác párkányán sütkéreztek, vagy félrevonultak a ház bal oldalán megbúvó védett zugba, hogy utódaik sorsát megvitassák. A házfal és az ódon kőkerítés fedezték ezt a zugot, vén fa borított árnyékot reája, középen mohos kőasztal körül padok süppedeztek, mintha az öröklét vett volna itt szállást. Aki ezt a zugot alkotta, bizonyára a házi istenek részére akart méltó otthont teremteni. Különös áhítat lepte el az embert, ha ide vonult, vagy az elhanyagolt kertben járt, az ilyen szabadon tenyésző öreg kertet szerette Báth Mihály. Nemesített növények tövével mezei virágok ingatták együgyű kis fejüket, vastag kérgű fák szomszédságában ifjú csemeték serdültek, a patinás kőoszlopra vadszőlő kúszott, a vetemények mellett díszbokor virágozott, a gyep úgy nőtt, amint kedve tartotta. Maga a természet volt ez a kert, melyet még nem torzított el az ember, hanem hozzá társult a maga lelkével.

Mindig tárva volt az öreg ház kapuja, akár a régi magyar portaké. Aki erre járt, bizonytalannal betért a Lippay házba, lett légyen irófejedelem, vagy poros lábú s makulátlanná égett zarándok. Gyakran itt tanyázott Lengyel László,

akit Lorenzónak becéztek. Lorenzo szüntelenül embertársai nyakán élösködött, és rimes formában füllesztett, amiért a hasonszőrűek költőnek hirdették. Estére mindig megtelt a házigazda tágas dolgozószobája, Lippay Dániel egész éjszaka szorgosan töltögette egy fogyhatatlan zöld kancsóból a bort, s folyt a hitvita, az ellenfelek egymás képébe ordibáltak, némelyik végső tromfként kukorékolhi kezdett. A szegény Vizyné, aki még sohasem fordult meg szabadon futkosó háborodottak között, egyszer — a vitákat hallva — szívrohamot kapott, azt hitte, hogy most már bizonytal a tettlegesség következik. Költők szavalták klapanciáikat, újságírók mesélték a meg nem élt kalandjaikat, egyik-másik érzékenyebb lélek a sarokba vonulva zokogott. Lengyel László pedig gyilkossági terveit adta elő, melyeket mersz hiányában sohasem hajtott végre. Néha a látogatók szerencsésen futottak össze, ilyenkor a szimpozium mámore lengte be a régi házat. A gazda csak mosolygott, töltötte a bort, és keblére ölelt mindenkit. Napközben azután a hátsó ajtón egyre gyakrabban hurcolták ki az eladásra szánt holmit, zongorát, varrógépet, miegymást, hogy ebben a házban egy árnyalattal se színtelenedjék az élet, és Lippay Dániel maradjon meg a kisváros gazdájának. Óriási szíve volt ennek a Lippaynak, egyre több embert fogadott be, és ki nem repedt. Jó barátja, Csengődy főorvos nemegyszer meg akarta vizsgálni a szívét, de sohasem nyert erre engedélyt. Lippay félt, hátha a tudós orvos túlzottnak tartja szívének a terhét, és néhány mihaszna embert kioperál belőle. Lippay még az ádáz Lengyel Lászlóhoz is híven ragaszkodott, mert úgy vélte, hogy minden élőlény hozzá tartozik a természethez.

Életében egyszer követett el súlyos tévedést a daliás Lippay Dániel. Megszédítette őt a technika szemérmetlen reklámja, és kerékpárt vásárolt. Szerencsétlenségére akkor még nem ismerte Báth Mihályt, aki bizonyára lebeszélte volna őt erről a ballépésről. Am nemcsak megvásárolta ezt a sátáni szerszámot, hanem reá is ült, de tüstént elérte a bűnhődés, mert első útján lezuhant, és maradandó idegsérülést szenvedett. Bottal kellett ezután járnia, tehát inkább otthon ült a felesége mellett, unalmában írt, studiózott, és mérgeesen házastársi hűséget fogadott, mivel a fűrgébben mozgók úgyis megelőzték volna a szoknyák utáni veszekedett hajszában.

Am a szent fogadalmak megtartása inkább az angyalokra tartozik, mintsem a parázna hűsba ültetett emberiségre. Báth Mihály mindig a szobába hozta legfrissebb szeretőjének az illatát, Dániel orrcimpái ilyenkor azonnal tágulni kezdtek, majd bajuszát simogatta, és tokáját vakargatta, ami parázna vágyainak a megkövéredését jelezte. Barátja sejtette, hogy Dániel elhatározó lépést forral, de bölcsen hagyta, hadd ugorják ki a nyúl a bokorból. Nem is sokat késlekedett, mert egy ízben, midőn a felesége kiment a szobából, csak megszólalt Dániel:

— Vasárnap Marica nénihez megyünk. Meghívott téged, én pedig, mint jó barátod, elkísérek.

Marica néni? Még sohasem hallott ilyen nevezetű asszonyságról Báth Mihály, de ráhagyta jó szívvel:

— Elmehetünk.

Este azután a szőlők között találkozott szívbeli komájával, Szűrszabó Jánossal, aki a református egyháznál presbiteri tisztet viselt, és több helyi meg-tisztelő megbízatás mellett még fiákerrel is rendelkezett, míg nyugalomba nem ment. Szűrszabót tiszta erkölcsű és feddhetetlen férfiúnak ösmerte mindenki, éppen ezért kapott méltóságot az egyháznál.

— Nem ösmersz valaminő Marica nénit? — faggatta barátját Báth Mihály.

János bácsi hátrált egy lépést, mintha orvtámadástól tartana, szeméből bizalmatlanság párázott, s jobb kezének mutatóujjával figyelmeztetőleg intett:

— Csak nem gyanúsítasz te is véle?

— Már miként gyanúsítanálak, hiszen nem is ösmerem a tiszteletre méltó asszonyságot.

— Hát tudod, ez a Marica néni egész télen át másutt dámáskodik, tavasszal azonban idejön, hogy minket boldogítson. Még egy konflissal fuvaroztam az időben, mikor tömérdek táskával, kosárral, ládával meg holmival érkezett, a jó ég tudhatja, mi mindent hozhatott a mi megrontásunkra. Velem vitette magát, fizetett a csomagjaiért, ám nem volt elegendő aprópénze se néki, se nekem, hát tíz forinttal adós maradt. Sebj — vigasztaltam jó szívvel —, majd megadja holnap, ha találkoznak. Ő azonban billentett a csipőjén, és szemérmes sértően reám kacsintott:

— Hogy megadjam? Még mit nem! Jöjjön el holnap este hozzám, és majd megszolgalom.

Így szólt, és a tetejébe még heherészett is kihívóan. Meghallották mindezt többen is, és azóta gonosz hírek keringenek rólam, mintha azon az átkozott estén elmentem volna. Holott sosem voltam ott.

— Kedves János, köszönöm szíves felvilágosításod, és aszerint cselekszem — mondotta Báth Mihály, s a két barát nyugodalmas jó éjszakát kívánván egymásnak, pihenni tért.

Ezen az éjszakán azonban Báth Mihály nehezen aludt el. Egyre Dániel fortélyossága forgott a fejében. „Ki hitte volna, ki hitte volna?” — mondogatta magában, de szilárdan elhatározta, hogy vasárnap elkíséri barátját, és megóvja a reá leselkedő veszedelemtől, bármennyire is maga keresi azt. Fél-tette a daliás embert, hátha bűnbe esik, és az egek megint megbüntetik, például siketséget bocsátanak reá.

Vasárnap ugyancsak türelmetlenül fészkelődött karosszékében a kövérkés Dániel, alig várta, hogy belépjen Báth Mihály. Azonnal gépkocsit hozatott, és a kanapén nyugvó feleségének igaz ügyszó méltó ékesszólással elmagyarázta, miszerint adatokat megy gyűjteni a vízi világról szóló munkájához.

— Most következik művemben a nádasokról szóló fejezet, hát odamegyünk helyszíni élményeket szedegetni. Te csak pihenj, drágám, éretted fáradozom most is. Ha ez az írásom megjelenik, akkor majd valamivel több kényelmet teremthetek néked. — Így sorjázta, orcapirulás nélkül.

A derék feleség még hálálkodott is:

— Szegény uram! Még vasárnap is szünet nélkül szorgoskodik.

— Ez a sorsom! — jelentette ki magasztosan és emelt fővel Dániel.

Az asszony ezek után bekuporodott a pamlag sarkába, összegömbölyödött, mint a cica, és elbóbiskolt. Annál fűgőbb volt azonban Dániel, úgy lépdelt, mintha kutya baja se lett volna a lábának.

— A vízparthoz! — vezényelt a gépkocsivezetőnek.

A kocsii egy villa előtt állott meg. Dániel ismét elfeledte a láb-fájást, fűgén kiszállott, és vitte Báth Mihályt, mint az igazságra vezérlő kalauz. A villa mögötti kert következett, végig a kerten festett fanyilak mutatták az irányt, ilyen felírásokkal: Ez az út Marica nénihez vezet... Marica néni a stégen fogad... Marica néni csak hivatalos ügyekben áll rendelkezésre...

— Milyen hivatala lehet Marica néninek? — tűnődött Báth Mihály, de már a vízparthoz érkeztek, s a nádasba vezető keskeny fapalló végéhez egy tutaj-szerű alkotmány csatlakozott, ezen foglalt helyet Marica néni hajófülkére emlékeztető lakosztálya. Asztalka és székek sorakoztak a vízi házikó előtt, s több-felé pallók vezettek a nádas jól rejtő belsejébe. A házikóból illő komolysággal és hatvan esztendejét meghazudtoló fűrgeséggel nyomult ki Marica néni. Frissen festett haja bronzvörös színben égett, túlsúfolt alakján sötétlila, nehéz selyempongyola feszült. Hellyel, majd feketekávéval kínálta vendégeit, és ki-tartóan mustrálta Báth Mihályt.

— Nagyon érdekes ember — állapította meg, hozzá lépett, és a férfi busa szemöldökét kezdte pödörni.

Báth Mihály most már mindent értett. Amelyik nő a szemöldökét pödörte, az eddigelé még mindig kerítőnek bizonyult, s a világot azóta sem változott meg.

Am kitartóbb tépelődésre nem jutott ideje, mivel szemet kápráztató felvonulás következett. Mindenekelőtt megjelent Marica néni jószágkormányzója és főudvarmestere, a Kálmán, javakorbéli és ígéretes küllemmel rendelkező férfiú. A faluban csupán mihaszna Kálmánnak nevezték, holott eddigi élete során mindent elkövetett, hogy hasznos társadalmi lénynek bizonyuljon. Vincellérnek indult, azután a környék valamennyi pályáját megjárta, még krumplicsószködött is, de csak a vízi birodalomban, Marica néninél ért révbe. Itt tanyázott éjjel-nappal, felesége pedig azóta nap mind nap végigszipogja az utcát, sűrű sóhajtozással emlegeti a régi jó idöket, midön Kálmán még az övé volt, testtöl-lelkestöl. Majd így kesereg:

— Oda az én uram, a gyönyörúséges Kálmánom, megbüvölte az a boszorkány. Jaj, jaj, magányos és hideg özvegyi ágyban forgódom egész éjszaka. Békötötték az én szüzetk zsákomat, és nem szüzetk több magzatom.

Kálmánunk után a fehér hajú zeneszerző bútt ki Marica néni kislakából, aki — úgy látszik — a művészeti tanácsadó szerepét töltötte bé mellette. A társaság még össze sem melegedett, midön ismeretlen szöke hölgy jelent meg a színen. Tenyérenyi fürdőruhája inkább mutatott, mint takart. Lassú himbálással vonult el a vendégek előtt, majd leült a házikó elé helyezett padra, s láthatólag a szerencsését várta. Néhány perc múlva egy barna nő jelent meg, majd egy vörös hajú. Egymás mellett foglaltak helyet, mint a divatickek a kirakatban, és észrevehetőleg várták a vevöt. Báth Mihály elinalt ifjúságára gondolt, elétkozott házak szalonjaira, azokban történtek ilyen némü felvonulások, midön az első vendégek megérkeztek.

— Mekkora becsülete van itten ennek a Dánielnek, hogy egész mintagyűteményt tárnak elé — mormolta Báth Mihály, de csakhamar egy újabb esemény bilincselte le, mert elébük toppant a fekete nő. Lengeteg pongyola fedte mezítelen testét, ő volt a legigézöbb, mivel társnőinél többet sejtetett. Báth Mihálynak mindig gyengéje volt a fekete haj, s ezt néhány fűszerezett mondatban tudtára is adta a fehér hajú muzsikusnak, aki lelkes készséggel válaszolt:

— Megkivántad, kérlek? Vágyadat megértem és méltányolom. Parancsolod, kérlek?

A szigorú erkölcsü Báth Mihály éppen meg akarta feddeni a fehér hajút művészi buzgalmaért, midön inogni és reszketni kezdett a stég. Báth úgy vélte, hogy most következik az egék büntetése erre a Sodomára és Gomorára, tűz- és jégeső helyett egy-kettöre a víz fenekére sülyednek. Szemrehányó tekintetet vetett az ijedten pislogó Dánielre:

— Látod, hová cipeltél? Most mehetünk ezzel a bandával a pokolra, s mennyi időbe meg verejtekbe kerül majd, míg kimagyarázkodunk a túlvilágon.

A fekete nő azonban megnyugtatta a társaságot:

— Semmi baj, csak Miklósom jön.

Miklósom meg is érkezett, fürdőruhában, olyan volt, mint önmaga karikatúrája. Combja közepéig ereszkedett a hasa, arcára kilókban rakódott a hús. Am mentségére szolgált, hogy ez a szétomló férfi, akit már csak a fekete nőnél rendezett légyottok érdekelték, olykor önróniát csiholt elsülyedt lelkéböl:

— Micsoda világ ez, melyben én nagy ember lehettem? — mondogatta kétségbeesetten.

Báth Mihály megértöen bólogatott, és vigasztalta tiszta szívvel:

— Magam is így vélekedem, Miklósom...

Az épületes társalgás közepette lassanként leszállott az este. Eltűnt Kálmánunk, s nyomában a nők. Miklósomat ladikon szállították a gépkocsijához, mivel nem akarták ismét próbára tenni a deszkapallókat. Marica néni pedig cinkos kacintással újabb látványosságra hitta vendégeit:

— Gyerünk! Ez lesz a java!

Libasorban vonultunk a stégen az országút felé, melyen egymás után suhantak a gépkocsik, honiak és külföldiek. Kálmán az országút mentén derék

tüzet rakott, mely lángolt szilajon. Nemsokára tenyérnyi táncnadrágban megjelentek a nők, és vad iramban szökdöstek keresztül a tűzön, miközben egyre kiáltozták:

— Égetjük a prémünket!

Marica néni tapsolt, Kálmán rikoltzott, a nők visongtak. A megálló gépkocsikból idegenek szálltak ki, és a tűz köré csoportosultak tátott szájjal, a fehér hajú művész pedig a világ minden nyelvén magyarázta:

— Eredeti magyar népszokás.

Ezután a még közelebb merészkedő férfiak fülébe súgdosott egyet-mást, és a nádas felé intett, ahol Marica néni házikójának homlokán már égett a neonfény, hogy hírt adjon az élet még mindig meglelhető örömeiről. Ezt a jeladást pedig minden lelkes és jóvérű ember megérti, s a nők a felajzott idegenek vállára borulva lassanként eltűnedeztek a nádas útjain, hogy őket népszokásainkba folytatólagosan és kiadósan beavassák. Csak a szőke ugrált még a kihunyó tűz fölött veszekedetten.

— A szőke, a szőke! Szőke csoda! — mormolta Dániel, és aprókat nyelt közben.

— Óvakodjunk a szőke nőktől! — intette Báth Mihály, de eredménytelenül, mert Dániel lelkesültsége percről percre nőtt, már lábával dobbantott a földön, miként a türelmetlen csődör.

Báth Mihálynak elő kellett rukkolnia a kötelező, korszellemhez illő realizmussal:

— Mennyi pénzed vagyon? — kérdezte.

— Nem sok — vallotta be elszontyolodva társa.

— Úgy tudom, kettőszáz a taksa — világosította fel Báth Mihály.

— Akkor gyerünk! — sóhajtott Dániel.

A két barát elindult a kora őszi éjszakában. Hűvös szél támadt, a víz fölött aranyhidat épített a hold, az égen sokasodni kezdtek a csillagok. A hegyek és víz lélegzete találkozott, és körülölelte őket. Ám Dániel mégis egyre szomorúbb lett, majd megállott a kígyózó országút szélén, és széttárta a karját:

— Mégiscsak legszebb a házastársi hűség!

Így mondotta, s arca olyan volt, mint a mártíroké. Aztán megindultak az otthon, a terebélyes fák közt meghúzódó, melegen világító ablakaival hívogató Lippay porta felé.